

Streszczenie

Praca poświęcona jest aktualnej i ważnej problematyce psychopedagogicznego wychowania do empatii. Wynikiem prezentowanych poszukiwań badawczych jest autorski program wspierania rozwoju empatii oraz weryfikacja jego skuteczności. Przygotowanie programu wymagało systematycznego przeglądu literatury przedmiotu, co pozwoliło na wykrystalizowanie przedmiotu badania i jego operacjonalizacji oraz sformułowanie pytań badawczych. Systematyczna i krytyczna analiza wiedzy pozwoliła na określenie teoretyczno-badawczych podstaw zarówno dla strony merytorycznej przedsięwzięcia, jak i dla postępowania metodologicznego. Centralnym założeniem pracy badawczej było uwzględnienie zarówno nurtu normatywnego, jak i empirycznego we współczesnej pedagogice. Opracowany w ten sposób program wychodzi naprzeciw ważnemu wyzwaniu dla wychowania i edukacji, którym jest znalezienie skutecznych dróg wspierania rozwoju empatii u dzieci jako fundamentu dla wielu zachowań społecznych człowieka.

Koncepcyjno-metodyczne opracowanie programu wychowawczego wymagało naukowego określenia zjawiska empatii w wymiarze poznawczym i emocjonalnym oraz procesowego ujęcia mechanizmów jego funkcjonowania. Bazując na sprawdzonych formach oddziaływań koncepcyjno-metodycznych, zbudowano program autorski „Dobry kolega”, skierowany do dzieci w wieku 9–10 lat. Podstawą tego programu jest model teoretyczno-badawczy operacjonalizujący psychopedagogiczne podstawy koncepcji programowej wspierania rozwoju empatii w badanej populacji dzieci.

Ocena skuteczności programu polegała na szeregu zabiegów badawczych w ramach eksperymentu pedagogicznego. Otrzymane wyniki pozwalają nie tylko na potwierdzenie możliwości pedagogicznego wspierania rozwoju empatii w ramach opracowanego programu „Dobry kolega”, ale też na udokumentowanie skuteczności postulatu programowego wpierania nastawień empatycznych – w wymiarze poznawczym, emocjonalnym oraz behawioralnym. Badania pozwoliły zatem na potwierdzenie centralnego założenia, czyli możliwości skutecznego podnoszenia poziomu empatii uczestników programu, szczególnie jednak na utrzymanie tezy o pozytywnym oddziaływaniu na czynnik poznawczy empatii.

Dysertacja zawiera, oprócz szeroko zakrojonej systematyki wiedzy na temat funkcjonowania i rozwoju empatii u dzieci, także empirycznie potwierdzone formy pedagogicznych form wspierania empatii oraz cenne sugestie dla praktyki wychowawczej. W pierwszym rozdziale dokonano przeglądu wiedzy o zjawisku empatii z punktu widzenia nauk społecznych, w nurtach pedagogicznych i koncepcjach psychologicznych. Rozdział drugi prezentuje doniosłe znaczenie empatii dla rozwoju człowieka, kształtowania jego relacji społecznych, a przez to konieczność tworzenia programów wspierających rozwój empatii. W rozdziale trzecim zaprezentowano własny model teoretyczno-badawczy i strukturę autorskiego programu rozwoju empatii u dzieci "Dobry kolega". W rozdziale czwartym i piątym opisano metodologię badań własnych z zastosowaniem metody eksperymentu pedagogicznego oraz analizę pomiaru skuteczności oddziaływania autorskiego programu. Wyniki poddano krytycznej analizie, wskazującej na perspektywy rozwoju programu oraz praktyczne zastosowanie zgromadzonej wiedzy dla praktyki pedagogicznej.